

tantivació del gr. *πλάγιος* 'oblic', 'trapella, enganyós', de l'arrel de *πλήσσω* 'copejar', 'fer vacillar', 'fer desviar', que és la mateixa del ll. *plaga*; *plagiar* [Belv.], pres de *plagiare* id.; *plagiari* [Belv.], ll. *plagiarius*. *Plagal* 'il·legítim o pres d'altre' probablement mal llegit per *plagial*. *Plagis*, hapax en els *Ardits* (iv, 64) i *plagiar* 'pregar', hapax del S. XIII (*AlcM*), són males lectures en lloc de les formes dissimilades *plegar* = *pregar* i *plegàri(e)s*, amb negligència de la sigla *γ* de *ar* en el primer cas. *Plectre* [Belv.], pres del ll. *plectrum*, gr. *πλήκτρον* deriv. de *πλήσσω* 'jo copejo' (mot afí al ll. *plaga*). I els cpt. formats amb *plagi(o)*.

Plagella, *plagi*, *plagiador*, *plagiar*, *plagiari*, V. *plaga* *Plàgena*, -*gina*, V. *pàgina* *Plaguejar*, *plaguèria*, *plagueta*, V. *plaga* *Plaia*, V. *platja* i *plaga* *Pläible*, *plaiant*, *plaièr*, *plaire*, V. *plaire* *Plait*, V. *plet* *Plaja*, *plajola*, V. *platja* *Plam*, onomatopeia *Plamell*, deformació de *palmell* o de *palomell* (*PALOMA*) *Plamfert*, V. *clafert* *Plampilla*, *plampina*, alteracions de *pampina* en diccs. sense valor *Plan*, V. *pla* i *plant* (*PLANTA*) *Plana*, *planada*, *planador*, -*adora*, *planar*, *planassa*, V. *pla* *Plançó*, *plançonada*, *plançonar*, *plaçonada*, V. *planta* *Placonfés*, V. *pla*

+*PLANCTON*, pres del gr. *πλαγκτόν* 'coses erràndes, esgarriades', participi neutre de *πλάζω* 'jo brando, divago, m'esgarrio'. No en diccs. catalans, però inclòs el 1982 en la redacció del present, a base de lectures que recordàvem de c. 1930; el reclamen també en la revista val. *L'Espill*, 1985, p. 183.

Planeig, *planejada*, *planejador*, *planejadores*, V. *pla* *Planejar*, V. *pla* i *planta* *Planell*, *planella*, *planellada*, *planellet*, -*elló*, *planenc*, *planer*, -*nera*, -*nerenc*, *planès*, *planeses*, *planesa*, V. *pla*

PLANETA, pres del ll. *planēta* id., i aquest, del gr. *πλανήτης* 'vagabund', derivat de *πλανάω* 'jo vaig errant, vagabund': dit així per contrast amb les estrelles, que semblen i es cregueren fixes. □ 1.ª doc.: Llull.

Masculí en llatí i en grec, a l'Edat Mitjana s'usà quasi sempre com a femení, per influència de la terminació: «Luts, la qual appar en les steles, que són en lo fermament, e en les *planetes*», Llull (*Merav.*, *NCl.* i, 153). Un «Libre apellat de la propietat de les *planetes*» figurava en la Biblioteca del rei Martí, c. 1410 (inv., p. p. Bofarull, *Ant. Marina Cat.*, 120). Així mateix en BMetge i diversos contemporanis; mentre que d'altres, a causa del gènere masculí, ho catalanitzaren en *planet*, probablement partint de la forma grega, quan tenia el sentit astronòmic; i fins amb matís astrològic, però no en el vulgaritzat: «per tant com la divina Providència ha ordenat --- que los set *planets* tenen domini sobre la humana natura ---; emperò no'ls ha tolt lo universal Creador lo franc arbitre ---», JoMartorell (§ 1, Ag. I, 11); «altres treballen en saber --- e aprenen --- les natures del cel e dels *planets*, e lo moviment de aquells ---», Martí J. de

Galba (§ 313, Ag. III, 373); però en el mateix *Tirant* el mot apareix en la forma *planeta*, presa del llatí, i naturalment com a fem., quan es tracta del sentit supersticiós, vulgar, de 'destí': «en la *planeta* de Saturnus, tu, Tirant, fuist nat», «Ay, trista de mi: en fort [adj. de gènere invariable] *planeta* nasquí: dia era egipciac», MJGalba (iv, 49, 363).¹

De tota manera també seguí usant-se com a femení en *-eta* en el sentit astronòmic: «les esteles --- guspíejar ---; les *planetes* ---; eclipsi ---», OPou (*ThPu.*, 337). En definitiva la distinció quedà com *planeta* m. 'astre satèl·lit del sol' / *planeta* f. 'destí'. I amb propensió pejorativa: «De l'edat de set anys - que corre *planeta* mala, / de sembrà y no cullí, per tota aquesta comarca» c. l'a. 1832, reco. a l'Espluga de Fr., MilàF (*Romilo.*, 105.15). I extremant-se, des de 'fatalitat', s'arriba a la idea de 'plaga, flagell': «una *planeta* de galàpats» en un text vigatà de 1636 (Corcó: R. d'Abadal en *Misc. Fontserè*, 24).

DERIV.: *Planetari*; *interplanetari*. *Aplanetat*.
CPT.: *Planetícola*. *Planetoide*.

¹ No sembla que els nostres clàssics coneguin encara l'acc. 'destí' pròpiament dita, si no és en aqueixa forma aproximada. Bofarull llegí *planeta* en Muntaner, però la lliçió millor sembla ser l'altra, demanada també pel context; noteu *fo caigut* que apunta a desgràcies sobrevingudes, no predestinació: «Tots dies venien al rei Carles aitals novelles; sí que --- anc no fo senyor e'l món que, après tan gran prosperitat --- se veés tant de desplaer a la sua fin --- Què-us diré! Que en aital *planea* con fo caigut, plac a N. S. Déus que fenís sos dies» (fets de 1284-5): Casac. (§ 118, iv, 7.25) glossa raonablement «a *plament*, postració».

Planeta, V. *plana* (*PLA*) *Planic*, *planícia*, -*icie*, *planimetre*, -*metria*, -*mètric*, *paniol*, *planisferi*, *planissa*, *planissada*, *planissola*, *plano*-, *plano*, V. *pla* *Plano*, *plànol*, V. *planta* *Planor*, *planós*, *planosa*, V. *pla* *Plant*, participi, i subst. (*plany*), V. *plànyer* *Plant* 'planter', i en les locucions del *Consolat*, V, *planta* En la locució de *plantenblanc* d'un doc. solleric de 1561 (a reserva de precisar més el sentit, que, en un hapax, no és ben clar) sembla que hi tinguin part formes paral·leles a *de punta en blanc* i *de pinten-ample*; és versemblant que es tracti d'una locució de *penten blanc* paral·lela a aquesta última, alterada com a *də pləntəmbłāŋk*, per repercussió de líquida i més o menys sotmesa a la influència d'aquella (veg. *PINTA*)

PLANTA, 'part inferior del peu', 'vegetal', del llatí *PLANTA* 'part inferior del peu' i 'plançó o estaca per plantar', 'cada una de les soques, soquetes o cames d'un vegetal'. □ 1.ª doc.: orígens (Llull et.).

«Lo solell en l'estiu tira la vertut vegetativa de les raïls de les *plantes*», Llull; «*planta*, per cell qui *planta*; per la *erba* que-y neix», Jacme Marc (*Rims*, 1865); «Boeci --- compara lo jovent a verdor, per tal com, axí com la *planta* ben vert mostra que deu ben començar en fruyts, axí la persona quant en lo jovent comença